
Zoals eerder vastgesteld, speelde de rede in Annevelds 'theologie' een voorname rol. In het algemene 'wijsheidsboek' *De ransel* hebben uitspraken van Confucius en Zoroaster en andere wijzen niet minder gezag dan woorden van Jezus die het middelpunt vormt van zijn christelijke geloofsleer. Als vrijmetselaar is Anneveld getypeerd als de man die 'gewapend door Godsdienst en Wijsbegeerte', steeds zijn broeders opmerkzaam maakte 'op den Opperbouwheer van het Heelal' 'als ons anker en onze burg in lief en leed', hen de deugd en de zedelijkheid 'als de onmisbare vereischten van den Vrijmetselaar' leerde en 'sectengeest en vooroordeelen' bestreed.³² De 'Opperbouwheer' noemt Anneveld zelf ook in het gedicht 'Der Vrijmetselaren standpunt en rigting', maar de centrale plaats daarin heeft de rede, door hem in een ode op het verstand getypeerd als 'spraak van de Godheid' en 'zeedlijke kracht'.³³ Het standpunt van de vrijmetselaar typeert hij als 'de immer vruchtbare wel van 't opgeklaard verstand'; het denken van de vrijmetselaar als een zaaïen in de geest van 'een keur van kiemend graan, ontleend aan de redemagt'.³⁴

Ook elders geeft Anneveld er blijk van als vrijmetselaar geen 'eenkennig christen' te zijn. Ware vrijmetselaren trachten 'door het besef van de waarde en de onsterfelijkheid van den menschelijken geest aangespoord' 'de godsdienst, de zedelijkheid, de wijsheid en de wetenschap der menschheid aan hunne volmaking dienstbaar te maken', zo laat hij weten.³⁵

Anneveld de vrijmetselaar legde de accenten even anders dan Anneveld de godsdienstonderwijzer, maar ambivalent was hij niet. In zijn optiek waren het ware christendom en de vrijmetselarij qua doelstelling eenstemmig: beide streefden de vervolmaking van de mens na, zijn vorming tot een goed en wijs persoon. Zijn overtuiging als vrijmetselaar verwoordde hij in zijn 'Vrijmetselaars Catechismus' als volgt:

Welk is het doel van onze Orde?
Dat ieder braaf en wijzer worde.
Zijt gij een speelbal van 't geval?
Neen, 'k eer een Bouwheer van 't Heelal.
Wat moet gij elken dag bezinnen?
Mij naasten als mij zelf te minnen.
Wat hoedt u voor het zeedlijk kwaad?
Bij 't stil gebed een wijs beraad.
Wat maakt u altijd blij te moede?
Volharding in het zeedlijk goede.
Wiens taal is altijd wijs en goed?
Die van een wel gestemd gemoed.
Welk plan moet gij gestadig smeden?

³² Zie MW 3 (1854), no. 12.

³³ 'Aan mijne rede', MW 2 (1853), nr. 31.

³⁴ MW 7 (1858), no. 5.

³⁵ Zie de in n. 7 genoemde toespraak.